

Locuinti'a Redactorului
si
Cancelari'a Redactiunii
e in
Strat'a Morariloru Nr. 18.

Scrisorile nefrancate nu se voru
primi decâtu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii.”
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalul politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esi Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune:

Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre sicse lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . . . 12 „ „ „

Pentru Romanii:

pre an. intregu 40 Lei n. — 16 fl. v. a.
„ 6 lune 20 „ „ — 8 „ „ „
„ 3 — 10 „ „ — 4 „ „ „

Pentru Inscritiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. taes'a tim-
brale pentru fisce care publica-
tione separatu. In Loculu deschis
20 cr. de linia.
Unu esemplariu costă 10 cr.

Onorat'a Redactiune a diurnalului „Federatiunea“
este rogata a dà locu publicatiunii alaturate in colonele
stimatei sale foie.

Sabiiu, in 4/16 octovre 1869.

Apelu si rogare

Prin tote diuariile romane d'in patria a resunatu
vaietulu de dorere alu celoru 26 nenorocite
familie romanesce din Tofaleu lan-
ga Muresiu-Osiorheiu, cari in urm'a unui procesu urba-
rialu cu fostulu loru proprietariu, Baronulu Carolu Apor,
acum in gur'a iernei au fostu lipsite de tota putin'a loru
avere, scose d'in case si aruncate pre strata unde sunt
consumate de fome si frigu si amenintiate cu perire tota-
le. Intieliginti'a romana d'in Sabiiu, dupa-ce, indata la
tipetulu loru, facuse o mica colecta pentru alinarea ama-
rului acestoru frati ai nostri baremu pre una di séu doue,
astă-di intr'una convenire a sa, a constituitu Comitulu
subscrisu, care sê adune ajutorile filantropice, cari voru
incurge pentru acei nefericiti sê se le administre pre o cale
potrivita la loculu destinatiunii loru.

Elu dar grabescea se adresă prin acestu Apelu câtra
tôti, cari compatimescu cu cei nefericiti, rogandu-i in nu-
mele umanității si alu iubirei crestinesce, ca sê binevoic-
sca séu unulu câte unulu, séu constituindu-se in comitete,
a adunâ pentru sermane 26 familie d'in Tofaleu oferte
de mila si a le administrâ la comitetulu subscrisu, care
intr'un'a se si pune in legatura cu barbatii nostri de in-
credere d'in acelu tienutu, spre a impartî ajutoriele între
toti cei lipsiti.

Amarulu, in care se afla acele familie, este mai clo-
cuinte, decâtu ori se rogare d'in partea nostra. Aici in
adeveru cine dă indata, dă in doitu.

Ofertele de mila, pentru cari la tempulu séu se va
dà ratiuciniu publicu, ne rogâmu a se tramite prin Epi-
stole francate, adressate personalminte câtra Subscrisul
d'in urma

Sabiiu, in 4/16 octovre 1869.

Ilia Macelariu, cons. gub. in pens.

Dr. Ioanu Nemesiu, Advocatu.

Zacharia Boiu, Preotu.

Pentru ajutorarea nenorociteloru victime tofale
ale presiedintelui tablei regesci d'in Transilvani'a bar.
Apor

Au mai conferitu la Redactiunea „Federatiunii“ ur-
matorii Dni: Teodoru B u d'a parocu gr. cat. romanu
si v.-arcid. in Szgy-Abrani 2 fl.; B i s t r i a n u s i e f u
de statiune telegraf. in Sesardu 2 fl.; Gabrielu T r i f u
oficiantu in Bud'a 2 fl.; Vasiliu P o p u vice-not. in
comit. Dabăc'a 1 fl. Sum'a solvita si tramisa la loculu
destinatiunii: 7 fl. v. a.

Turinu, 19. octovre 1869.

Iubite D. Romanu!

Tipetulu victimeloru justitiei ostrungare si ale
organului ei bar. Apor strabatù pana pre ma-
lurile Eridanului. Strigatulu loru de desperare fù
auditu si intielesu. Nu ve potu descrie dorerea ce
ni-au produsu scirea despre „despoiarea fratiloru
nostri tofaleni.” Dar' cum? in seclulu alu 19-lea
una atare barbaria? Asiè se intrebau Romanii si
Italianii audindu de acesta fapta neumana, demna
de celu ce o au comis. Ce crime facura acei Ro-
mani? „Sunt Romani“ — éca culp'a loru. Roma-
nulu traesce, avendu consciinti'a misiunii sale
providentiale — éca gigantic'a-i crima. Cptu seculi
de persecutiuni, optu seculi de p r o b e s i i n -
c e r c a r i m a g h i a r i s a t o r i e nu l'au po-
tutu schimbâ. Elu traesce, si legea despre „s t i r -
p [i r e a R o m a n i l o r u ” nu s'a realizatu inca.
Éca isvorulu persecutiuniloru. Indesiertu! voru

mai trece de optu sute de ori câte optu seculi
— dar' Romanulu va remanè „c i v i s r o m a n -
n u s ”; cã-ci aminu, aminu d'ieu unguriloru, ce-
riulu si pamentulu voru trece, éra Romanulu va
remanè Romanu in patri'a-i strabuna. Ce felu de
justitia este aceea ce l o v e s c e s i d e s p o i a
p r e i n n o c i n t i ? Se opune dreptulu — for-
ti'a legii nedrepte; dar' forti'a tiraniei a
m o r i t u , nu existe decâtu dreptulu, nu
traesce decâtu j u s t i t i a si a d e v e r u l u . Ce
e forti'a si nedreptatea in fati'a dreptulu? O ni-
mica. Nu mai dreptulu e eternu, numai elu trium-
fa, cã-ci printr'insulu se manifesta presinti'a lui
D-dieu in omu. Ungurii lupta in contra' vointiei
viitoriului; justiti'a loru insulta umanitatea, opresce
dreptulu. Voi, fratii mei Romani, imbratâsiati pre
cei „nefericiti“, consolati-i. Cei ce au doue came-
sie, una sê o dèe loru, cei ce au o pane, sê o
impartiesca cu ei. Protestati, acusatati inainte-a tri-
bunalului omenimei pre cei ce cerca sê faca d'in
voi nisce robi mai nefericiti decâtu pari'a indiana.
Voi, cei de apro, e poteti face multu pre candu
io nu potu alta decâtu sê plangu pre fratii mei
si sê le trametu mic'a suma de 75 lire italiene,
séu 30 fl. v. a. d'in partea urmatorieloru Domne si
Domni:

Domna Annetta Ionescu	10	Lire
Dlu Eugenio Sella (ital.)	10	„
Dlu Demetriu Ionescu	10	„
Copilulu Emilianu Ionescu	5	„
A. Cattulescu	10	„
Dr. Pandelle	5	„
I. C. Dragescu	10	„
C. Luchi	10	„
N. Teodosescu	5	„
Sum'a:	75	„ 30 fl. v. a.

I. C. Dragescu.

Unu actu ne mai auditu de barbarismu modernu

Deakistulu Augustu Tréfort, carcle fù alesu de
curendu in Pâpa de deputatu la diet'a tieiei,
se gelu nu de multu timpu intr'unu articulu
d'in „l'ester Lloyd“ in contra' „barbarismu-
lu modernu“ d'in Ungari'a. Suntemu securi, cã
multi d'entre Magiari aru fi inghititu bucuros pe
acestu deakistu, mai multi inse se voru fi indoitu
despre adeverulu asertiunii lui; dar' dieii au de-
cisu fâra strâmutare, ca faptele ce urmeza neintre-
ruptu un'a dupa alt'a, sê si-arete efectele loru
convingatorie si chiarificatorie. Astu-feliu se in-
templara un'a dupa alt'a mai multe lucruri in
machin'a constitutionale a Ungariei, cari rectifică
pre deplinu asertiunea nmitului deputatu, cã in
Ungari'a mai sunt inca multi barbari moderni.
Noi n'avemu de cugetu a face registrulu peate-
loru, nice intentiunea de a ne atinge mai de aproape
de natiunea magiara; cã-ci faptele unoru-a nu se
potu pune pre comtulu totoruru-a; inse fapt'a ne-
umana, ce a indeplinitu o nu de multu unu „no-
bilu“ magiaru in Transilvani'a, si carea nu o-amu
potè retacè nice-una-data, este potrivita a aruncà
una radia de lumina orbitoria, atâtuasup'ra starei lu-
cruriloru magiare, câtu si a sup'ra unei pârti emi-
nente de magiari.

Presiedintele tablei reg. d'in Muresiu-Osior-
heiu in Transilvani'a, br. Carolu Apor esecutâ in
modulu celu mai crancenu si mai barbaru una
judecata a tablei septemvirale, esita in favorulu
séu, a sup'ra întregiei comune Tofalu, constatatoria
d'in 300 suflete, care judecata chiaru d'in caus'a,
cã se referesce la una comuna intrega, rechiamâ
una procedura mai esepiunale, mai precauta si
mai umana. Judecat'a nu dîce mai putînu, decâtu
eseposesiunarea locutoriloru d'in Tofalu, si pre
langa ace'a ministeriulu de interne mai ordoneza
si desdaunarea detoriiloru urbaniali restante. Br.
Aporu, posesorulu Tofalului, intentâ inca in 1849
procesu urbanialu locutoriloru acestei comune
mice. Acum dupa 20 ani, lu cascigâ. In daru se
incercara bietii locuitori a se folosi de dreptulu si
pretensiunile loru, Judecat'a magiara dicteza alun-

gare fâra misericordia. In acêsta strimtorare, tra-
misera bietii locuitori la imperatulu doi omeni d'in
mediu-loculu loru. Ce s'a intemplatu inse intru
ace'a?

Posesorulu domnescu se grabi a luà in po-
sesiune pamentulu séu, si pentru acestu scopu
purcesc intr'unu modu mai tiranicu ca in evulu
mediu. Elu puse pandurii séi se arunce afara d'in
locuintie pre bietii locuitori, cari cutezau a se
opune. Usiele caselor se sequestrara. Tota averea
mobile a tieraniloru se zalogi si se licitâ. Acei-a,
cari sub pretestulu, cã nu si voru dà vitele spre
vendiare pana voru primi respunsulu imperatului
se opusera candu venira pandurii pentru esecuta-
rea sentintiei, fura aruncati in prinsore. Rapiti
astofeliu de averea loru, fure siliti bietii Tofaleni
a petrece optu dîle la drumulu tieiei. Copiia, ma-
mele si betranii plangeau de fome si frigu, pre
candu vestmentele si fructulu osteneleloru loru sê
licitâ pentru desdaunarea potintelui baronu. Dupa
optu dîle de vaete si miseria, li se demandâ d'in
partea autoritâtii politice, ca sê parascesca si dru-
mulu, cã-ci la casu contrariu li se voru arde
sdrentiele remase, si se voru alungà cu poterea.
„Dar' unde sê emigrâmu si in ce parte sê apu-
câmu in acestu timpu Triguosu?“ intrebau bietii,
strimtorati si alungati d'in tote pârtile. „Noi ne-
amu rogatu de comisariulu regescu, ca sê ne in-
troduca éra-si in locuintiele nostre, pana la prima-
véra celu putînu, séu déca nu, sê ne lase sê mo-
rimu de fome si frigu aici, unde au moritu si
strabunii nostri.“

Acêsta este, ce amu aflatu pana acuma des-
pre sortea a celoru nenorociti. Noi nu ne potemu
intipui, cum de unu imploiatu de statu ungurescu
a potutu purcede intr'unu modu asiè de nedemnu
in contra' unei comune întregi, ocupe elu ori care
postu inaltu, fia elu ori câtu de mare magnatu
alu regatului Ungariei si avere-ar' elu inca odata
atâte tite de dreptu. Una atare alungare en bloc
(in masa) a unei comune întregi, este fâra esem-
plu in istori'a statelor civilisate d'in seclulu no-
stru, alu noue-spre-diecelea. Si totu si s'a intem-
platu acestu lucru necreditu, cã-ci foi'a aristo-
crata magiara ne descopere intr'unu modu adeve-
ratu aristocraticu, impunetoriu si cu una diploma-
tia rece, cã procedur'a in caus'a Tofaleniloru este
corecta. Lucru destulu de tristu, cã sê mai afla
inca omeni, cari numescu una atare procedura
corecta. Nice nu ne mirâmu, cã acestu organu
aristocraticu se incerca a aperi procedur'a unui-a
d'entre patronii séi, dar' ne mirâmu si nu ne po-
temu mirâ de ajunsu de portarea foieloru dualis-
tice-vienesce facia cu unu atare casu ne mai auditu.
Deca se intempla unoru jidani d'in Romania numai
cãtu e negru sub unghia, atunci mercenariele dua-
listice striga in gur'a mare: sariti, cã ne omora,
atunci chiama tota lumea civilisata intru ajutoriu
si primescu articli lungi si lati in favorulu celoru
nenorociti; déca inse in Austro-Ungari'a, trebue
b'ne insemnatu, — se alunga una comuna intrega
d'in locuintiele sale la drumulu tieiei si se lasa a
mori acolo de fome, atunci tacu si nu afla nice
unu cuventu de compatimire pentru cei nenoro-
citi. Inse noi intielegemu pote totu-si pre acei-a,
cari aperi starea de asediu in Cislaitani'a, cari
provoca una espeditiune cruciata formala a regi-
mulu si constitutionaliloru in contra' Cehiloru, —
da, ei afla forte naturalu, candu aliatii loru, ma-
giarii, incepu a curati Transilvani'a de Romani,
alungundu-i in masa d'in locuintiele loru stra-
bune.

Cum cã acei nenorociti d'in Tofalu, in con-
tra' caror'a s'a urmatu una procedura de esecu-
tiune asiè de teribile, se tienu toti de natiionali-
tatea romana, acestu-a este unu casu de mare
insemnate. Baronulu magiaru, domnulu de pa-
mentu si presiedintele judecatorescu, nu ni se
areta in procedur'a sa numai ca omu facia cu
omenii, ci mai multu ca posesoru magiaru facia
cu supusii séi Romani. Istora si evenimentele vor-
bescu pentru noi.

Comun'a parasita, casele si curtile desierte,
dupa cum amu intielesu, s'aru fi datu pentru vii-
toriu seculoru d'in vec'netate. In anii d'in urma

una multime de familie securesci fû silita, d'in cauza seraciei si neocupatiunei a emigrã in Romaniaa. Foiele magiare provocara regimulu a vindecã acestu reu. Baronulu A p o r u, asemenea secuui, va fi cugetatu intru sine: „Pentru ce sê nu emigreze odata si Romanii in Romaniaa, de carea se si tienu, — cã-ce in Ungaria si asiè n'au nimica de a mai cautã si sperã, si nece nu se mai potu suferi cu neci unu pretiu ca Romani, cari sunt destulu de cutezatori sê duca una vietia de omeni liberi in mediu-loculu unui districtu cu deosebire magiaru.

Noi nu ne mai indoimu despre adeverulu judecãtii tablei septemvirale in urm'a acestui principiu: „Res iudicata pro veritate accipitur“, si nice nu cercetãmu mai departe, deca acesti nenorociti au fostu curialisti sêu urbarialisti, deca au fostu ei legati prin contractu a lucrã domnului de pamentu sêu cã au platitu tributulu statului, ca toti iobagii, cari au parte in desarcinarea pamentului; si nice acea impregiurare nu pote schimbã nimica, cã ore bar. Aporu aretatu-s'a aplecatu a redã pamenturile in arenda anuale si a iertã una parte d'in detorie; — ce s'a facutu, s'a facutu, si noi in daru vomu mai strigã: barbare legi sunt acele, cari mediu-locescu una atare judecata, dar' si mai barbari sunt acei-a, cari potu esecutã una sentintia atãtu de aspru intr'unu modu asiè de ingroditoriu.

„Sê nu uitãmu, cã mai sunt si alte legi in lume, decãtu acele cari tabl'a septemvirale le a avutu in aintea ochiloru, candu au creatu judecat'a, si aceste legi sunt legile umanitatii!“ dîce „Hon.“ Celu putinu acestu organu alu stangei condamna fãra interesu fapt'a cea neumana a presiedintelui tablei judecãtoresci; cã-ci dorere, „Pesti Naplô“ tace si diurnalulu aristocratu d'in Transilvania dîce, cã esecuta ca acestei judecãti nu este nedreptã si necorectã, de-si este apesatoria pentru omeni, dar' acei-a ei insi-si au pregatitu nenorocirea loru.

Tragedi'a ce se jocã in Muresiu-Osiorhein, arunca una lumina rea asupr'a tendintelor si asupr'a portãrii aristocratiei magiare, ce domnesce in desfrãu. Voru vedè ei cum se voru spelã de rusinea, ce le a facutu-o unulu d'in mediu-loculu loru. Mai inainte de tote ci trebue inse sê incete de-a nesui sê-si recascige pre comtulu poporului romanu averea respita. Una reti'a intrega de procese urbariali s'a aruncatu asupr'a Transilvaniei si deca s'aru continuã totu astu-feliu, atunci amu potè vedè cum emigreza masse intregi de poporu d'in tote pãrtile Transilvaniei, cã-ce in acea tiera, in veci maltratata, se urmeza una politica cu totul stricãtiosa si tare periculosa pentru Romani. Acei, cari in venitoriu nu se voru magiarisã de buna voia, sunt espusi periculu d' a fi alungati d'in locuintiele loru. Intr'adeveru nu numai acea fapta criticosa, ci tota proceder'a magiarilor se face cu cea mai mare orbire. Procederea baronului magiaru este dêmna de condam-

natu nu numai d'in punctu de vedere umanu ci chiaru si politicu. Nimicu nu pote inversunã mai tare pre poporu decãtu candu si-vede elu cu ochii sêi victimele barbarismului, acêsta viaa icona de vaete si miseria, si candu aude strigatele loru de ajutoriu. Intr'adeveru prin asemenea procederi Magiarii dovedescu, cã ei sunt cei mai mari inimizii ai magiarismului!

(Reform.)

Clusiu, 18. oct. 1869.

Domnule Redactoru! De multu nu V'am scrisu, dar' ve marturiseseu, cã neci nu aveam, ce sê ve scriu, de nu cum-va ve scrieam de cele doue trasure, cari au intempnatu pre vod'a tierii la reintorcerea sa in Ardealu, ori despre faeliele, cari le arsera Clusienii sub ferestrele b-lui Eötvös, ori despre ceremoniele facute cu primirea celoru d'antãi „honvedii“ in Clusiu. Dar' aceste-a sunt lucruri, cari neci pre departe nu interesã publiculu nostru.

Cestiunea, de carea ne ocupãmu noi pre aici cu celu mai mare interesu, este sinodulu diecesanu, conchiamatu pre 20 octovre la Blasiu. Cu totii am fi doritu, ca in acestu sinodu sê fia reprezentati si mireni, si credemu, cã santitii parinti conchiamati la Blasiu, in acestu sinodu nu voru luã nemica alta la desbatere, decãtu unu proiectu cu privire la conchiamarea unui sinodu nou, in carele sê fia reprezentati si mireni. Prês. Sa metropolitulu prin circular'a sa dato 20 8 a. c. n. 1594, a despusu, ca eparciile sê si esprime dorintiele sale cu privire la afacerile sinodului ce va fi a se conchiamã. Ca sê vedetis, cã sinodulu protopopiatului Clusiuului, ce a respunsu la susu citat'a circulara, ve alaturu unu estrasu d'in procesulu verbalu sinodalu, rugandu-ve sê lu publicati.

Senatulu scolasticu d'in comitatulu Clusiuului a tie-nutu in 16 octovre siedintia, sub presiedint'a inspectorului scolare Iosefu K é t h o l y.

D'intre romani au vorbitu protopopulu Ionu P a m f i l i u, desfasiurandu ingrigirile Romaniloru facia cu legea instructiunei poporale, atãtu d'in punctu de vedere natifnalu, cãtu si confesionalu. Protopopulu Vas. R o s i e s c u a pretinsu, ca instructiunile cetite in limb'a magiara, sê se perlãga si in cea romana, la ce dlu inspectoru respunde, cã de si pretensiunea numitulu protopopu este drepta, nu o pote impleni, d'in cauza cã ministeriulu de cultu si instructiunea publica, i-a tramisu instructiunile numai in limb'a ungara; se obliga inse, cã va face representatiune, ca instructiunile tote sê si se tramita si in limb'a romana, ca pre venitoriu sê pota satisfacè dorintia romaniloru. Senatulu si-a alesu doi notãri, unu unguru si unu romanu. Notariulu romanu Dlu Iosefu Popu, a deshiaratu, cumcã d'insulu primesce numai sub acea conditiune notariatulu, daca senatulu va aduce conclusu, ca protocolulu siedintielorn sê se duca si in limb'a romana, ca astu-feliu Dsa sê aiba de a gatì protocolulu celu roma-

nescu. Senatulu a Primitu unanimu acêsta proponere; si radicandu-se la conclusu, notariulu romanu inca si-ocupa loculu. Treb'a au venitu apoi la depunerea juramentului normatu in §-lu 3 alu instructiunei senateloru scolare. Atãtu Ungurii, cãtu si Romanii au dechiaratu, cã n u v o r u sê depuna acelu juramentu, d'in cauza, cã acelu a in artielulu de lege 38 n u e s t e p r o v e d i u t u. D'intre Romani a vorbitu, cu argumente solide, in contr'a juramentului d Petru N e m e s i u. Senatulu a decisu in urma, unanimu, cã n u v a d e p u n e j u r a m e n t u l u. Alte lucruri de momentositate nu s'au ivitu.

Acum sê ve scriu ce-va si despre unu actu constituționalu. In septeman'a trecuta au decursu in Clusiu asentãrile. S'a intemplatu cã 5 fetiori d'in cottlu Clusiuului, cari fure inrolati la honvedii, au dechiaratu, cã d'insii n u v o r u d e p u n e j u r a m e n t u l u s u b f l a m u r ' a h o n v e d i l o r u rugandu-se, ca sê fia inrolati la milit'a regulata, cã-ci ei voru sê jure si sê servésca I m p e r a t u l u i. Se spune, cã dlu vice-spanu G y a r m a t y, a si dispusu indata, ca acesti fetiori sê fia capacitati, despre detorintiele loru de a militã intre honvedii; si capacitarea se intemplã asiè, cã fia-carui-a i se mesurara cãte 12 b e t t i c. Argumentum ad hominem, dara si forte constituționalu!

Dupa ce lege s'a intemplatu acêsta tirania? nu potèu sci. Eu ne prè sciindu legile constituționali, m'am adresatu cãtra unu amieu magiaru, carele mi enarase intemplarca acêst'a cu multa indignatiune, ca sê mi spuna d'insulu, cã existe ore-carea lege ori instructiune, carea aru rectificã fapt'a maciucasiloru celoru 5 recruti? Acestu a mi a respunsu, cã d'insulu cunoște forte bine legile noue de militã, aceste-a preseriu inse, ca aceloru inrolati sê li' se precetésca formul'a juramentului, si deca nu voru voi sê jure sêu sê o reciteze, atunci se considera, ca si cum aru fi depusu juramentulu.

De alta parte noi pre aici amu auditu, cumcã ministeriulu magiaru aru fi stersu pedeps'a de bâte, si nu scim, sê se fia facutu ce-va esceptiune pentru recruti romani. No, dar', vice-spanulu G y a r m a t y e vestitu in b o t o l o g i a; nu de multu, intemplandu-se unu furtu la unu frate alu sêu, cu tote cã incuistiunea aveã sê o face judele singulariu d'in Hoidinu, au admoniatu, in interesulu fratelui sêu, pre mai multi insi c a s u s p i t i u n a t i, si i a batutu cu bâte, pana a rosu pamentulu, ca sê spuna, cã c i n e a comisu furtulu la fratele sêu? Incuistiuni d'aceste-a, cu tortura, s'aru mai potè spune multe, intreprinse de suslaudatulu vice-comite. *)

Estu-modu voiescu Magiarii a si cuceri simpatia si respectulu poporului romanu? Convingerile politice nu se inspira cu bãt'a, neco iubirea frãtãscã cu ciomege. De almintre-a Dlu G y a r m a t y sê tiena bine aminte, cã bãt'a are doue capete. R e d.

FOISIORIA

Societatea Academica Romana.

Siedint'u publica d'n 14. sept. 1869.

(Urmare. *)

„Sê vedemu acum ce omeni au produsu acêsta-si època in Dacia inferiora, in Romaniaa si Moldavia.

„La unu scriitoriu romanu, anume Fonteiu, se afla insemnatu unu vechiu oraclu in carmeni, ce se tragea inca de la Romulu, si in care se dîcea, cã atunci Fortun'a cea buna va parasi pre romani candu si-voru uitã de limb'a parintesca.

„In adeveru, in imperiulu romanu-orientale, in seculu VI. sub imperatulu Foca, limb'a romana fi inlocuita prin cea grecesca, si imperiulu romanu orientale deveni greco-bizantinu, si merse apoi cu pasi rapedi spre cadere.

„Dacia, inca de atunci, se desfacu de imperiu, si in legatura cu slavii erã pre aici sê-si uite originea si limb'a.

„De abiè cãtra finea secului XVI, mai antãiu in Transilvania, apoi si d'incece de Carpati, incepuse a se introduce cu incetulu limb'a nationale, in baserica, apoi si in administratiunea romana, candu cu inceputulu secului alu XVIII, domni'a greciloru, „ginte pururea fatala romaniloru“, cum dice „Del Chiaro“, esila limb'a romana, introduce limb'a greca, si in cursu de unu seclu erã pre aici se timpesca de totu sentimentulu nationale.

„Sub asta rusinoã domniã, scole sêu nu erãu de locu, sêu erãu grecesci.

„Domnii greci adica se apucasera a intemeiã scole grecesci in tierile romane. — Ele portau nume de academie. Erãu cãte doi-trei dascali de limb'a grecesca, forte

bine platiti. Unulu d'intr'insii se chiamã „dascalulu celu mare“ Erã si cãte unu dascalasiu romanu, platitu ca in bataia de jocu, pentru carte besericeãca, moldovenesca sêu romanésca, pentru a scoate popi, scriitori si cantareti. Si acêst'a, pe la 1748, 1793, 1803, si urmatorii.

„Multime de greci d'in tote pãrtile lumii veniãu in tiera cu droi'a si se asiediau aici ca a casa. Bucurescii cu dreptu cuventu se privã de urbe grecesca.

„Partea cea mai mare a eleviloru d'in scolele publice erãu greci, si acêsti-a, er' nu fii romaniloru, se intretineau la scola cu specele societãtii romane.

„Pana si prin casele private dascãlii erãu calugari greci, cari fugisera de uritulu monastirei si cercãu oca-siune de a fugi de acolo, precum dîce Raicevich.

„In scolele publice grecesci, de-si erãu adusi de dascali grecii cei mai instruiti, se facea progresu prè neinsemnatu. Toti contimpurarii, straini si indigeni, asigura, cã acêsti doctori greci nu se ocupau tota viet'a loru, decãtu de minutie gramaticali, fãra vre-o spoiel'a macaru de sciintie au de literã, si fãra de nici unu gustu.

„Ce mirare deci, deca ei n'au sciutu sê produca in Romaniaa unu singuru poetu sêu oratoru, cu atãtu mai pucinu vre-unu invetiaturu.

„Aveau inse aceste scole unu meritu, dara nu pentru romani. Ele erãu scole nationale grecesci. Dascãlii erãu adesea cei mai inflacarati patrioti elini. Bucurescii mai alesu si scolele de aici, erãu vetr'a agitatiunei grecesci, vetr'a elinismului preste totu. Profesorii vorbiau grecesce cãtra greci. Spuneau junimei, cã Zefs de ar' fi venit sê vorbesca, numai elinesce ar' fi vorbitu; cã Natur'a de va grai vre-odata, numai elinesce are sê graiesca; cã isvorulu si num'a a tote este limb'a si invetiatur'a elena. Li descrieãu apoi pre eroii antice Elade, si apesarea nesuferita, sub care gameau grecii de acum. Acitãu patriotismulu, si invitau la sacrificie. Si sacrificãu ro-

manii alaturea cu grecii pentru greci. Pre la 1810—11 se formã in Bucuresci o societate literaria greco-dacia, si in Vien'a se fondã Legios Hermes cu bani romanesci, pana ce apoi pre acestu alu nostru romanescu pamentu isbucni ca a casa eteri'a grecesca.

„In scol'a grecesca romanulu invetiã a admirã totu ce erã grecescu, era pre sine se simtieã umilitu ca romanu, si in umiliti'a sa despretiuiã totu ce erã romanescu. Caracterulu romanu se alterã. Sub influenti'a domniei si scolei grecesci si prin amesteculu sangelui, romanulu deveni scepticu si indiferente. Inimizii naturali ca Raichevich, Wolf, Sulzer si altii, ne compatimescu.

„Vorbindu noi astfeliu de domni'a secolaria a greciloru in tierile romane, gasimu cu cale a insemnã cea ce a disu Sincaiu vorbindu de Despotu-Voda. Elu dice: „Scriindu cu aspru despre Despotu, n'amu vrutu nici vreu sê vatemu vre-unu nemu, cã nemurire tote au pretiu inainte-a mea, numai sê nu fia de naravulu lui Despotu.“

„In asemenea impregiurãri, multi romani, insemnati prin patriotismu si invetiatura, indiesertu amu cautã pre aceste timpuri in tierile romane.

„Cu tote aceste, geniulu Daciei nu parasi de totu pre romani nici in acêsta època de urglã, de umilire si de desnacionalizare. Gasimu si pre atunci mai multe nobile suflete, mai multe inalte inteligentie, cari lucrãu cu ardore si se luptãu cu curagiu pentru binele nationei: ca Iocobu I. metropolitulu Moldovei, care pre la 1752, impreuna cu totu clerulu moldovenescu, facu parte de legatura si de mare blastemu a supr'a toturoru aceloru pamenteni sêu straini, cari s'aru ispitì in veri ce chipu de a pune vre-odata, in vre-o eparcia a Moldovei, cãtu va trãi acêst'a de Dumnedieu pazita tiera, episcopi sêu metropoliti straini, greci, era nu pamenteni; — ca acei venerabili betrani boieri, despre cari scrie Raichevich, cã

*) A se vedè nr. 116.

E s t r a s u l u

procesului verbal, luat în 21 septembrie a. e. despre
sedința sinodului gr. c. din eparhia Clusului

La propunerea deputatului mirean alu Feiurdului, cu privire la obiectele, cari le aru dori protopropiatulu Clusului, sê fia desbatute în sinodulu diecesanu, se face urmatoriulu

C o n c l u s u : Înainte de a descinde la infrarea si specificarea dorintelor nostre, cu privire la obiectele, ce au sê fia pertractate în sinodulu diecesanu, sinodulu nostru eparcialu vrê a-si exprime dorintia sa, în privința modului, cum sê fia compus sinodulu diecesanu, ce se va convocâ mai de aproape; si anume:

considerandu aceea, cumcâ dupa tenorea actelor conciliilor vechi, sinodele sunt a se compune d'în besereceni si mireni;

considerandu, câ baserec'a res. neunita, acarei constitutiune ne amu rezervatu-o si dupa actulu santei uniri, a remasu în exercitarea dreptului coconstitutiunale de a-si adunâ sinode, si acele a si-le compune d'în besereceni si mireni;

considerandu, cumcâ sinodele nostre s'au restrensu, prin influentia straina asiê, câtu acele, dupa sânta unire, s'au tînutu numai cu ocaziunea alegerilor de episcopi, si mireni s'au fostu delaturatu de totu de la partecoparea la acele, neintemplandu-se pre cale canonica acêsta eschidere:

considerandu, cumcâ, cu deosebite ocaziuni serbatoresci, si--aa espresu atâtu clerulu câtu si mireni, ferbita lor dorintia, ca restituindu-se sinodele în beserec'a nostra, acele sê fia convocate d'în preuti si mireni, si anume, retacundu altele, si-a espresu asta dorintia:

a) în sedința a dou'a a adunarei nationale, tînutu în 15 si 16 maiu 1848 în „campulu libertății“ la Blasiu, unde la pt. 2. alu protocolului se dîce:

„Natiunea romana pretinde, ca baserec'a romana fîra distinctiune de confesiune, sê fia si sê romana libera, independenta de la ori carea alta besereca, egale în drepturi si folose cu celelalte beserece ale Transilvaniei. Ea cere restabilirea metropoliei romane si a sinodului generalu anualu, dupa vechiulu dreptu, în care sinodu sê fia deputati beserecesci si mirenesci

b) Aceea-si dorintia o aflâmu espresa si prin sinodulu electoriu d'în 18—30 sept. 1850, si anume, în reprezentatiunea sa câtra Majestate, sub ptulu b) dîcundu:

„Baserec'a Romaniloru gr. cat., amesuratu canonelor sale d'în baserec'a resaritului, sê aiba potere legiuita si nerestrensa, a-si tînê sinodu, dupa vechi'a sa datena, în totu anulu, compus si sistemisatu d'în barbati alesi, ecclesiastici si civili, zelosi pentru organizatiunea ei interna si morale; punendu-se si între conditiunile de alegere, ca alesulu episcopu „sê padîesca si sê apere baserec'a nostra

cu atâta relegiune se portau câtra vechile datine ale tieroi, în câtu sub tota domni'a greciloru n'au voitn a vorbi macaru vre-o data grecesce; — ca alti multi apostoli ai nationalității, cari spre a pote lucrâ mai în voia în sensulu dorintelor lor, îmbracara hain'a pre atunci mai venerata a calugariei, si întielegundu prin instinctu, de ce însemnate este limb'a pentru o natiune strivita în respectu politicu, lucrâ cu staruintia spre a traduce cârtile beserecei în limb'a romana, ca nu dora sê se stracore grecesca si acolo de unde, în seclulu precedente, romanii începusera a lapeda cârtile slavone. Ar' fi lungu a însirâ pre toti acesti preoti si prelati romani, cari implura tier'a cu mii de cârti de acelea ce sunau romanesc la urechi'a poporului întregu, de la nascerea pruncului, cum dîce d. Odobescu, pana la astrucarea mosnegului; romani, ca metropolitii Danielu si Grigorie, ca virtuosulu, instruitulu si mandrulu prelatu romanu Filaretu; ca Cesarie de la Ramnicu, ca Iosifu antâiulu episcopu de Argesiu, originariu d'în Transilvania. Pre la 1804, dicea Sinciu, câ numai doi romani cunosc, sciindu scrie romanesc cum se cade, pre Samuilu Klein si pre episcopulu de Argesiu.

„În frunt-a literatiloru profani stau Vacarescii. În deosebi se admirâmu pre Ianache Vacaresculu, care în acestu întunerecu fanarioticu, pre la 1787, presentâ compatriotiloru sêi o gramatica romana, si lasâ urmasiloru sêi celu mai nobilu legatu ce potea lasâ unu romanu de genu posterității sale:

Urmasiloru mei Vacaresci,
Lasu voue mostenire:
Crescerea limbii romanesci
Si a patriei iubire.“

(Va urmâ.)

în vechi'a ei libertate neaternata de tota influentia si subordinatiunea altoru beserece; ca la Majestate sê staruêca, ca vechiulu dreptu alu baserecei nostre de a se adunâ în totu anulu d'în cleru si poporu, adeca d'în întreaga baserec'a, sê se restatornicêca;

e) asemenea dorintia si-au espresu si sinodulu diecesanu electoriu, tînutu în 10 si 11 augustu 1868, la Blasiu.

d) Totu acele dorintie le aflâmu exprimate în conclusele mai multoru sinode eparciali si în reprezentatiunile loru câtra prê veneratulu consistoriu metropolitanu, — si în specie si sinodulu nostru si-a exprimat de repetite ori dorintia în asta directiune.

Considerandu tote aceste, sinodulu nostru si-espri-me si cu asta ocaziune dorintia si rogarea câtra Prês. Sa metropolitulu, prê-bunulu nostru parinte, ca sinodulu diecesanu conchiamandu, sê binevoiêca, a lu compune d'în besereceni si mireni, luandu de cînosura prassea baserecei resaritene.

Pre bas'a acestei prasse, dorintia nostra ar' fi, ca Prês. Sa, cu preven. capitulu sê prelucere unu statutu provisoriu, dupa carele sê fia conchiamatu primulu sinodu; chiamati sê fia inse, d'în fia-carea eparhia, protopopulu sêu locotientele sêu, cu doi preuti si trei deputati mireni, unu numeru egal de preuti si mireni.

Dorintia nostra, mai departe, este, ca sinodulu astufeliu compus, înainte de tote, sê i-se asterna spre desbatere:

1. unu proiectu pentru ordinea lucrârilor si desbateriloru (regulamentulu internu);

2. unu proiectu de statutu, despre compunerea, activitatea si modulu conchiamarei sinodului diecesanu, eparcialu si parocialu.

Cu compunerea acestoru regulamente, acestu sinodu sê si inchie activitatea; si

3. dupa ce estu molu sistem'a reprezentativa a baserecei nostre va fi reorganizata, dorintia nostra aru fi ea, pre bas'a noveloru regulamente, sê se conchiamê fîra întârdiare unu nou sinodu diecesanu, carui-a sê se subster-na, ca obiecte ale desbaterii, causele interne ale diecesei nostre, între aceste:

a) statutu, despre modulu alegerei episcopului diecesanu, cu privire si la cei îndreptatiti de a fi alesi si de a luâ parte la alegere;

b) compunerea epitropiiloru d'în besereceni si mireni, pentru administrarea tuturor bunuriloru beserecesci si scolare, încependu de la cele metropolitane, pana diosu la comune, si elucrarea unui statutu pentru asta administratiune;

c) compunerea unui senatu scolaru centralu, d'în preuti si mireni, si elucrarea unui regulamentu pentru afacerile acestui-a;

d) proiecte, cu privire la meliorarea subsistentiei clerului si a invetiatoriloru;

e) midiloce prin cari s'ar' potê înainta cultur'a clerului si a poporului;

f) midiloce, d'în cari s'ar' potê ajutorâ vedurele si orfanii preutiloru si invetiatoriloru;

g) midiloce spre ajutorarea parociiloru serace, spre a-si redicâ besereca, scola, de a-si cascigâ cârtile, vestimentele si alte recerintie pentru aceste a;

h) unu regulamentu despre aceea, cum sê se adune colecte si contribuiuri spre scopuri beserecesci si scolare. s. a.

În fine dorintia nostra aru fi, ca Prês. Sa metropolitulu folosindu-se de ocaziunea sinodului mai de aproape, sê convoce, d'în barbati cei ce voru luâ parte la acestu sinodu, unâ conferintia compusad'în besereceni si mireni, si, cu ajutoriulu acestei-a, sê elucere unu statutu provisoriu, despre modulu conchiamarei unui congressu baserecescu, si astu-feliu sê se si conchiamê acestu congressu, câtu se pote mai în graba.

Interpelatiunea deputatulu Mavro Broz adresata banu lui croatu în sedința d'în 15 octobru a dieci d'în Zagrabia.

1. Este-ti cunoscutu, Escelentia, câ regimulu comunu d'în Bud'a-Pest'a, spre daun'a si umilirea regatului Dalmatiei, Croatiei si Slavoniei, inca neci pana asta-di n'a adusu în deplinire în regatulu treiunitu §§. 46, 49, 57, 58, 62 si 64 ai legoi de impacatiune d'în 8 novembre 1868? (Art. I. alu colectiunei legiloru croate si Art. XXX. alu colectiunei legiloru magiare.)

2. Daca cunoscî, Escelentia, aceste vatemâri de legi, se intempla ele ore cu invoirea Esc. Tale? acea ce in-

terpelantele nu vre a presupune. Er' daca acele s'au întemplatu fîra invoirea Esc. Tale, atunci

3. Ce pasi ai facutu pan'acuma, Escelentia, pentru a indemna pre regimulu centralu d'în Bud'a-Pest'a, ca sê duca la îndeplinire pactulu internatiunale, lege neviolabile, sanctiunata prin vegele comunu?

4. Ca prepusu alu guvernului autonomu, considerate, Escelentia, obligatu sêu impoternicitu a sprigini organele guvernului centralu în esecutarea dispusetiuniloru lor, prin cari se impun sarcine regatului trei-unitu, pana ce acelu guvern centralu nu va esecutâ dispusetiunile legoi de impacatiune, cari sunt favorabili regatului trei-unitu?

Rescol'a Dalmatianiloru.

Telegramele mai prospete d'în Cattaro anuncia, câ armat'a imperiale au începutu în 19. oct. operatiunea sa contr'a rescolatiloru. Comandamentulu supremu este în manile majorului generalu Wagner, carele sosi în 14. oct. la Cattaro. Armat'a concentrata în cerculu Cattarului se compune d'în elementele urmatorie: Trei batalione d'în regimentulu de infanteria ce porta numele arciducelui Ernestu; 3 batalione d'în regimentulu de infanteria ce are numele arciduc. Albrecht; regimentulu Deutschmaister; 3 batalione d'în regimentulu de infanteria ce porta numele arciducelui Carolu Franciscu; mai departe batalionulu alu 27-lea de venatori, si doue batterii muntane. Trupele aceste petrecu de multu în Dalmatia, si estu-modu potu cunoscere bine raportele situatiunei acestei pârți muntose. În cursulu septemanci acestei a voru mai sosi în Cattaro trupele urmatorie: 3 batalione d'în regimentulu alu 7-lea; batalionulu alu 8-lea si 9-lea de venatori, si una compania d'în corpulu sanitariu. Fortiele artilleriei se voru întâri inca cu doue batterii muntane si cu una bateria de rachete. Patru nfi de resbelu se afla în portulu de Cattaru pentru a subsidiâ operatiunile resbelice ale trupelor imp. Întrêga poterea armat'a se imparte în doue brigade, un'a sub conducerea capitanului Dormus, cealalta sub a colonelului Ioanovici.

Numerulu rescolatiloru d'înre Dragalu si Risano, dupa raporturile oficiali, nu trece preste 6 sute. Câ ce s'a întemplatu cu fortarêia Dragalu, nu se scie, fiindu între-rupta comunicatiunea cu punctulu acestu-a. „Press'a noua“ spune, câ toti locuitorii Cattarului, câti potu sê porte arme, si-au parasitu locuintiele, si s'au asediatu în tabera între muntii Zapa si Crivoscie. Generalulu d'în Cattaru i a provocatu, sê nu mai resista, ci sê se reînforce la familiile sale; ei respusera, câ generalulu are sê se ingrigêca mai înainte de sine; au dechiaratu mai departe, câ ei nu se temu nece de una suta mii de pusce.

Una foia d'în Gratiu spune, câ agentii principelui Munte-Negrului colucrau, nu de multu cu multu, zelu într'a cascigâ de la guvernulu austriacu pravu de pusca. Mentunaramu într'unulu d'în numerii trecuti ai diuariului nostru, câ guvernulu austriacu detienu în Trieste 120 centenarie de pravu de pusca, proprietate a guvernului munte-negrênu. Se dîce, câ s'aru fi comandatu la una fabrica d'în Gratiu 300 centenarie de érba de pusca totu pentru Munte Negru; dar' unu ordinu alu guvernului vienesu a interdîsu gatirea pravului comandatu. Scirile aceste se înregistra, firesce, numai pentru a se dovedi, câ rescol'a Dalmatianiloru este oper'a cutârui bunu amicu d'în vecinetate. Faptulu este inse, câ Dalmatianii ca tote poporele ne-nemtiomagiare, nu sunt multumiti cu darurile ce li le a adusu dualismulu; câ împregiurarea acêst'a este bine venita pentru unii ma pote pentru toti vecinii Austriei, este unu lucru prê naturalu, d'êca luâmu în consideratiune, cari au fostu intentiunile, tendintiele si procederea Austriei facia cu acei vecini, ba chiaru si facia cu poporele cele mai credintiose tronului.

Acte judiciali în caus'a Tofaleniloru esposesiunati.

Publicâmu câte-va acte judiciali relative la procesulu urbarialu alu Tofaleniloru, pentru ca toti omeni cugetatori sê se convinga, câtu este de întortocata si sofisticata procedur'a tribunaleloru magiare. Nu cerce nimin-aci principie chiare, dreptate, unanitate si consciintie dropta, câ-ci nu va aflâ decâtu apucature tendentioase, nu va aflâ decâtu una mistificare a dreptului si a justitiiei. Întrê multîmea legiloru nostre si a paragrafilloru întrecari trebue sê traimu, assioma'a: „Salus publica supremulex esto“ este lovita în fatia si poporulu more de fomen. Justitia nostra nu se bazeza pre principie eterne, ca nu apere decâtu pre „nobiles bene possessionati“ d'în evlu.

mediu, ca sugruma si despoia cu totul pre „*miseria plebs*“ *contribuens*“, fundamentulu societății. A vedè legile d'iu tempii barbariei impreunate cu spiritulu secului presinte, a mai audî asta-di de fatalulu „*ius regium*“ d'in legile vechie magiare, prin care poporul se despoia de proprietatea sa si de tote drepturile sale in favorulu nobililoru cari, ca „*membra sacrae coronae*“, erau singurii factori ai legislatiunei, a vedè apoi, cum patent'a imperatesca d'in 21 iuniu 1854, cu tote contradicerile sale neintielegibile si interpretatiunea sa ambigua si ecivoca, procede totu pre calea feudalismului pentru espropriarea poporului, a vedè, in fine, mai vertosu aplicarea toturor acestoru dispusetiuni nedrepte prin man'a libera a ministeriului magiaru aristocraticu a supra Transilvaniei, a vedè tote aceste, dicemu, si a nu fi petrunsu de cea mai trista dorere pentru prosperarea poporului, ar' inseună a avè anima de petra, nesentitoria si neumana. Éca aristocratia magiara in tota goletatea sa. Acî ne vine a minte adeverulu pronunțiatu de scriitorulu francesu Chamfort, unu caracteru d'intra cele mai solide, că „este lueru disgustuosu a vedè cum se prepara manăcirile, administratiunea si *justice*“. Intr'adeveru, justitia nu se prepara nicairi mai reu decâtu in Ungaria si Transilvania, maltratate ambele de aristocratismulu magiaru.

Vomu publică mai antăiu motivele sentintiei condamnatorie dictata de forulu I., apoi aprobarea acestei sentintie d'impreuna cu motivele sale prin tabl'a regesca d'in Pest'a, in fine sentintia tablei semptemviralii, prin carea se aproba ambele decisiuni.

Motivele sentintiei condamnatorie pronunțiată de forulu I. in procesulu urbarialu alu Tofaleniloru.

Copia

Nr. 43—1862.

„In consuetu cu afirmatiunile actorelui, incattii (improsuatii) recunosc, că ei posedu bunurile immobili mentionate in sentintia, că pana in 1848 ei au implenit in favorulu actorului prestatiunile indicate in sentintia, că de la 1850 in coce ei sunt in restantia preste totu cu aceste prestatiuni, si că posesiunea se afla pre pamentulu secuiescu.

Dorintia unisona a ambeloru partite litiganti este inca, ca posesiunea actuale se servesca de cinosura fără de nici una privire la starea posesiunei normata prin conscriptiunea d'in 1819 si 20. Atātu actorulu si incattii facia unii cu altii, cătu si incattii intre sine se invoiescu, ca toti incattii s'ea condamnati d'in acelu-a-si punctu de vedere si cu acelu-a-si rezultatu.*)

Cestiunea controversa este prin urmare numai:

1) Ore valida este nou'a donatiune (nova donatio) data de principele Transilvaniei Sigismundu Rákóczy, la Aiudu, in 23 septemve 1607, in intielesulu carei-a intreaga comun'a Tofaleului d'impreuna cu dreptulu regescu (jus regium) fū donata lui Ioanu Pataki, si asiè, introducundu-se dreptulu regescu (jus regium) in comun'a Tofaleului, objectulu procesului si-a perditu natur'a sa de ereditate siculica, si ca atare a devenitu objectu de desdaunare d'in fundulu tieriei si proprietate gratuita a incattiloru, séu

2) Nu s'a introducu dreptulu regescu cu validitate si objectulu processului nu si-a perditu natur'a sa de ereditate siculica, inse nefindu datu incattiloru nece pre unu tempu anumitu nece pre langa rezervarea determinata a retractarei, incattii lu potu rescumperă, si asiè ei n'ar' fi obligati, nece in casulu primu nece in alu doilea a renorce prestatiunile in restantia de la 1850 incoce? pana ce, d'in contra,

3) Dupa afirmatiunea si petitulu actorelui, objectulu processului este de natur'a ereditatii siculice, incattii nu au dreptulu de rescumperare, ei sunt obligati a renorce objectulu processului si a rafui prestatiunile in restantia de la 1850 in coce.

In petitulu actorelui este particulariu, că elu cere a se enuncia, că nu esiste nece una relatiune urbariale intre elu si intre incattii si se provoca la §§. 6 si 20 ai patentei imperatesce de la 21 iuniu 1854; cu tote aceste cere a i-se adjudecă posesiunea si a i-se renorce restantiele in intielesulu prescrizeloru si restrictiuniloru paten-

*) Este de insemnatu d'in capulu locului, că aceste motive ale sentintiei de I. instantia sunt lipsite nu numai de ori-ce sensu juridicu, ci chiaru si stilistic'a lor magiara este scandalosa, fără de nesusu gramaticu, fără sintasse. Traducatoriulu s'a necagitu, in cătu i-a fostu cu potintia, a scote ce-va sensu. S'ar' mai potè spune, că putiene acte oficiale, stilisate in limb'a magiara, cari aparu mai alesu in Transilvania, areta vre-o grige, vre-o inteligentia si vre-o cunoascintia literaria. Doveda necontestabile, că pintenii nu se unescu cu sciintia, că educatiunea ce o capeta magiarii este forte primitiva si superficiala. Dreptu că actele oficiale magiare nu sunt facute pentru a fi intielese, este destulu, daca ole se escuteza a la Apor. Trad.

ti memorate, provo candu-se la §§ 16, 24 si 27 ai aceleia-si patente.

Dupa-cc, conformu adevierintei oficiale a capitulu de Alba Iulia, instrumentulu de statutiune relativu la nou'a donatiune inrotulata prin incatti sub Nr. 1. nu se afla in arcivulu de acolo, si asiè nu se dovedesce, nu se pote dovedi, nece pre cale oficiale prin arcivele tieriei, nece prin documintele ce se afla in manele incattiloru, că această noua donatiune s'ar' fi pusu in valore prin statutiune, in intielesulu recerintieloru esentiali cuprinse in Werbőczy, Part. I. Tit. 32, ace'a ce ar' fi trebuitu s'ea dovedesca prin incatti in intielesulu §§-loru 104 si 105 ai Procedurii civile fatia cu presumtiunea juridica cuprinsa in Aprob. Const. Part. III. Tit. 76. art. VII, nou'a donatiune mentiunata nu pote fi valida cu atātu mai putienu, că-cu cuprinsulu ei este dubiosu si contradice cărtiloru lustrali secuiesci de autenticitate publica, gatite in anii 1614 si 1635; că ci de-si, in intielesulu noiei donatiuni de sub Nr. 1, intreaga comun'a Tofaleu s'a donatu lui Ioanu Pataki, acestu Ioanu Pataki nu este conscriu cu ocaziunea lustriloru d'in 1614 ca Donatariu ci ca primoru secuiescu, si totu atunci s'au conscriu in Tofaleu inca si alti primipili; éra in lustrele de la 1635 nece nu ocure Donatariulu Ioanu Pataki séu familia sa, cu tote că s'au conscriu mai multi primipili, ace'a ce éra cu nepotintia, daca nou'a donatiune de sub nr. 1. ar' fi fostu pusa in valore intr'adeveru.

Considerandu, că natur'a posesiunei este a se judeca in intielesulu §-lui ultimulu art. 28. d'in patent'a memorata conformu legiloru anteriori a le tieriei si că nefindu doveditu conformu recerintiei esentiali cuprinsa in Tripart. Part. I. titl. 32, că dreptulu regescu s'ar' fi introdusu, prin nou'a donatiune de sub nr. 1., in comun'a Tofaleului, mai virtosu in objectulu procesului, — este doveditu pre deplinu si in modu judicialu că, in intielesulu Aprob. Const. Part. III., titl. 76, art. VII. precum si in intielesulu inversu alu §. 105. d'in Procedur'a civila, bunurile immobili memorate in sentintia sunt de natur'a ereditatii siculice.

Considerandu că, pentru a dovedi că posesiunea d'in pamentulu secuiescu si-a perditu dupa lege natur'a sa de ereditate siculica, presumata juridice ca atare, uniculu modu este introducerea adevierata a dreptului regescu conformu prescrizeloru si legiloru citate, tote exceptiunile ulterioari ale incattiloru in această privintia cadu de sine precum si dovedile lor, că, precum recunosc si actorulu, ei au solvitu contributiune inca inainte de 1848 si că pana in 1848 aru fi datu actorului chiaru si decima.

Chiaru d'in această cauza, este superflua si acea doveda a incattiloru, oferita prin martorulu B. Iosifu Bălintit, că in contractulu, dupa care actorulu a cumperatu comun'a Tofaleului de la B. Bălintit, si in inventariulu (dora conscriptiunea) posesiunei vendute, incatti sunt numiti iobagi si posesiunile lor colonicature. Tote aceste numiri, cari ocure séu ar' ocure cum-va atātu in tabellele de contributiune precum si in conscriptiunea de la 1819/20, nu potu avè vre-o influentia in dovedirea natur'e pamentulu (Eigenschaft der Gründe); că-cu, in intielesulu necontestabilu alu §-lui ultimulu, art. 28, alu patentei mentiunata, natur'a pamentulu i trebuie s'ea judece dupa legile anteriori a le tieriei (Vedi Aprob. Const. Part. III, titl. 76, art. VII si Tripart. titl. 32, art. 1.)

Totu d'in acesta cauza, nu pote avè locu nece cerea particularia a incattiloru, ca actorulu s'ea constrinca prin tribunalu a-si presintă contractulu si conscriptiunea posesiunei séu s'ea depuna juramentulu revelatoriu (Offenbarung-Eid), că nu posedu aceste dovedi; preste totu, incattii ratecescu crediendu, că tribunalele urbariali aru potè constringe pre partitele litiganti ca ele s'ea probeze contra sine inse-si.

Fiindu probatu, că objectulu processului este de natur'a ereditatii siculice, a carei-a folosire a fostu conditiunata prin contractulu ce a trebuitu s'ea inchiaq intre proprietariu si usufructuari atunci candu, in intielesulu art. 3, § 4, alu legei d'in 1847, nu esistă urbarialitate pre pamentulu secuiescu: cestiunea ulterioare nu pote fi decâtu „ce cuprinsu a avutu ore in 1 ianuaru 1848 contractulu inchiaiatu intre actoru si improsuatii?“ că-cu, amesuratu calității contractului, dupa prescrisele patentei memorate, posesiunea siculica inca pote fi objectu de urbarialitate redemptibila.

(Va urmă).

VARIETATI.

*** (Foia oficiale) de asta-di publica in fruntea sa mai multe autografe imperatesci, prin cari primindu-se demisiunea Dlui Bela Wenckheim, se denumesc in loculu lui de ministru pentru afacerile interne P. Rajner, comite supremu alu cottului Bars; toto-data se primesce si demisiunea lui Iosifu Szlavy, secretariu de statu la ministeriulu de interne. (Eră bine, daca se intempla mai de multu. Red.) Éra Emericu Csengery este numitu de alu doilea consiliariu ministerialu la ministeriulu magiaru pentru aperiarea tieriei.

*** (Pentru fiii lui Dragosiu!) Ceti-mu in „Hon“, că limb'a propunerii in preparand'a ce se va infintia in loculu celei romanesci in Sighetulu Maramuresiului, va fi limb'a unghuresca. Comunicamu această notitia, dreptu ilustratiune la pactulu fratiloru nostri d'in Marmati'a inchiatu cu ministeriulu magiaru de instructiunea publica (vedi nr. tr. alu „Fed.“)

*** Procesulu intentatu de procurorulu de statu contra lui Iosefu Hurbanu (conducatoriulu d'in 1848 alu teutiloru) pentru unu articlu publicatu in foia slovaca „Pest-Budinski Vedomosti“, s'a pertratatu in 21. oct. in aintea tribunalului juratiloru d'in Pest'a. In lips'a detaiuriloru pertractarei, spunemu numai atātu-a, că acusatulu fu condamnatu cu 8 contra 4 voturi la inchisore de 6 lune si la una amenda de 200 fl. v. a. Se dice, că Dlu Hurbanu s'a aperatu cu multa energia, spunendu unghuriloru multe adevieri ordiene.

*** (In sala dietei d'in Laibach) se intempla in 15 l. c. unu scandalu cumplitu. Dr. Bleiveis motivă partea a dou'a si a trei'a d'in legea pentru limbe. Presedintele Conrad declară, că limb'a slovena s'a introdusu degiă in vieti'a publica. Chiaru această declarare displacū sloveniloru d'in stang'a. In desbaterile urmatorie ablegatulu Svetecu strigă: „Credn, că domii celei-alte partite si au perditu mintea!“ Dupa aceste cuvinte una parte cereă ordine, cea-alta strigă in continuu „oh!“ Unu ablegatu batū pre mesa si aruncă o legatura de hartie cu atātu taria, încātu sborā foiele prin tota sala. Lueru mai interesantu inse este, că vice-presedintele Kozler, care presidiu in decursulu acestei scene, nu potū aduce la ordine pre Svetecu.

*** (A pucatura sascesca.) Romanii d'in scaunulu Sabiului pregatescu, dupa „P. Ll.“ unu protestu contra interpretarei false a §-lui 9. d'in regulamentulu provisoriu, in care se dice: „Sabiulu si Brasieulu tramitu diumetate, cele-alte cetăti“, é' locurile pretoriale 1/5 d'in intregu numerulu membriloru adunarei scaunali.“ Magistratul sab. esplica estu-modu acestu §., că deca spre es. numerulu deputatiloru comuneloru d'in scaunulu sab. aru face 160, atunci cetatea Sabiulu aru tramete d'in partea sa 160 reprezentanti. É' Romanii lu interpeteza asiè, că Sabiulu este indreptatitu a tramete in adun. scaun. numai diumetate d'in 160. adeca numai 80 insi. Lueru naturalu. Sasi purure-a istati cugeta inse, că Romanii se potu imbeta cu apa si adi ca in trecutu. Dar cercuspectia lor de asta-data se insiela.

*** („Liber té“) vrè a sci, că imperatulu Austriei, reintornandu-se de la Suez, va face vediu'a ponticelei romanu. Mam'a imp. lucră d'in tote poteriile in directiunea acést'a; é' Beust se opune cu multa energia.

Sciri electrice.

Constantinopole, 21 oct. „Turquie“ spune, că sultanulu, inotitu de marele veziru si de una stuita numerosa, se va in'acisia la deschiderea canalului de Suez.

Parisu, 21. oct. „Mém. Dipl.“ confirma scirea, că imperatulu Austriei va avè intalnire cu regele Italiei.

Cattaro, 21. oct. Trup'a tramisa spre a provedè cu munitiuni fortartiele de la Dragalu si Cercovice au scosu Cercovicea d'in manile rescolatiloru, reintornandu-se cu doi prisionieri; doi tunari morbosi remasi inderetru fure ucisi d'in partea rescolatiloru. Mai multi locutori d'in Castelnuovo s'au mutatu in Ragusa.

Viena, 21. oct. Representantele d'aici alu Prusiei baronulu Werther presintă ieri Maj. Sale in Bud'a scri-sorea prin carea este rechematu; e verosimulu, că preste 8 dîle si-va ocupă nou'a statiune in Parisu. Se considera ca siguru, că colonelulu Schweinitz va fi succesorulu baronulu Werther.

Dresda, 21. oct. Camer'a a decisu, că va luà la pertratate prelabile proiectulu de lege despre obligamentulu casatoriei civile. Wigand propune, ca s'ea face alegeri noue pre bazea legii electorali d'in 1848, si camerele intrunite pre bazea acést'a se incepa negociatiunile pentru introducerea sistemului unicamerelu.

Berolinu, 21. oct. Membrii partitulu progresiatu d'in parlamentulu tieriei au propusu, ca guvernulu s'ea recercatu pentru a midiloci economisatiuni in finantiele armatei, si a colucră pre cale diplomatica in favorea desarmării generali.

Parisu, 21 oct. La bursa s'a latitu faim'e, că camerele se voru conchiamă pre la inceputulu lui nov., si că se va presentă consiliulu de statu unu proiectu de lege relativu la instructiunea gratuita in scolele elementari.

Proprietariu si editoriu: **Alexandru Romanu.**
Redactoru respundietoriu interim.: **Ionu Poruțiu.**